

EXEMPLAR EPISTOLÆ

QUAM IMP. FLAV. CONSTANTINUS AD DONUM PAPAM, UTRISQUE ECCLESIAE, ORIENTALIS SCILICET ET OCCIDENTALIS, RECONCILIANDÆ CAUSA DIREXIT.

(Ex Mansi. *ibid.*)

ΘΕΙΑ ΣΑΚΡΑ

A

DIVALIS SACRA.

Κατακειμῆσαι πρὸς Δόμον τὸν ἀγιώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀποδοῦσαι δὲ Ἀγάθωνι τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ πάπᾳ τῆς αὐτῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ τὸν αὐτὸν Δόμον τοῦ παρόντος μεταστῆναι βίου.

Ἡ ἘΠΙΓΡΑΦὴ ΤΗΣ ΣΑΚΡΑΣ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, αὐτογράτωρ Φλάβιος Κωνσταντῖνος, πιστός, μέγας βασιλεὺς. Σάκρα Δόμῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ οἰκουμένης πάπᾳ.

Πάντως ἐπίσταται καὶ ἡ ὑμέτερα πατρικὴ μακαριότης, καὶ πλείστοι τῶν τῆς καθ' ὑμᾶς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας ἡμῶν Ῥώμης, ὡς ἀπ' οὐπερ ἐπέλευσεν ὁ Θεὸς αὐτοκρατορικῶς βασιλεύειν ἡμᾶς, πολλὰ καὶ ἰδιωτικῶν τινῶν κίνησον ποιήσασθαι περὶ τῶν φιλονεικουμένων ῥημάτων ὑπὲρ τοῦ τῆς εὐσεβείας δόγματος, μεταξὺ τοῦ μέρους τῆς τε καθ' ὑμᾶς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, καὶ τῶν τῆς ἐναντίας ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἀμφισβητήσαι, διευκολύσασθαι τοῦτο γινώσθαι, τοῦ καιροῦ μὴ ἐπιδιχομένου^α γινώσκοντες, ὡς ἀπὸ μερικῆς ἀμφισβήτησεως, πρὸς αἷς ἔνωσιν γενέσθαι οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ κακὸν ἤθελεν. Καὶ καὶ εἰ τὴν ψυχὴν ἀδυνάμειον ὑπὲρ πᾶσαν ὀδύνην, διὰ τε τὸν γινόμενον περὶ τούτου ὀνειδισμὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν, καὶ δι' αὐτῶν τὴν ἀλθιαν, τῷ τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀρχιερέως, καὶ τὸν ὀρθόδοξον ἡμῶν λαὸν διὰ τοσῶν καινοφανῶν σχίσματι περιπεσεῖν, καὶ τοῦτο ἐπιχάρμα γενέσθαι τοῖς τε ἀσεβέσι καὶ αἵρετικοῖς^β ἀλλ' οὖν ἀποδεδώκαμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, αὐτοῦ τὰ κριτήρια περὶ ἡμῶν προνοομένου, καὶ καθ' ὃν κελεύσῃ ἢ αὐτοῦ ἀγαθότης καιρὸν τὰ τοῦ κεφαλίου κατορθωθῆναι, τῆνικαῦτα παρασχέιν ἡμῖν ἐπιταξιότατα χρόνου πρὸς καθολικὴν συνάθροισιν τῶν ἀμφοτέρων θρόνων, πρὸς τὸ κανονίζοντας αὐτοὺς τοὺς ὄρισμους τῶν ἁγίων πάντε συνόδων, καὶ τὰς ἐκθέσεις τῶν ἁγίων ἐκκρίτων Πατέρων, πληροφορίαν ἐμποιήσαι αὐτοῖς, καὶ συνελθεῖν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἄλλ' ἐπεὶ ὡς ἄνθρωποι βουλευόμεθα, ὡς δὲ κελεύει ὁ Θεὸς πάντα ἀποτελεῖ^γ αὐτὸς γὰρ ἐπίσταται τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῖν, οὕτως εὐδοκεῖ ἀποτελεῖν^δ ἐν εἰδήσει ποιούμεθα τὴν ὑμέτεραν πατρικὴν μακαριότητα, ὡς προχειρισθεὶς Θεόδωρος ὁ ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης τῆς θεοφυλάκτου ἡμῶν ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως ἀνάγαγε τῇ ὑμέτερᾳ γαλήνῃ, καὶ ὑπορᾶσθαι αὐτὸν στείλαι τὰ πρὸς συνθήσιν συνοδικὰ πρὸς τὴν ὑμέτεραν πατρικὴν μακαριότητα, μήπως ἀπρόσδεκτα

Directa ad a Donum sanctissimum papam senioris Romæ, contradita vero Agathoni sanctissimo ac beatissimo papæ ejusdem antiquæ Romæ, eo quod idem Donus de præsentī vita decessisset.

SUPERSCRIPTIO SACRÆ.

In nomine Domini et salvatoris nostri Jesu Christi, imperator Flavius Constantinus, fidelis, magnus imperator. Sacra b Dono sanctissimo archiepiscopo antiquæ nostræ Romæ et universali papæ. (*Data pridie Idus Augusti Constantinopoli, indictione sexta. c*)

Per omnia novit vestra paterna beatitudo, et plures vestræ sanctæ Ecclesiæ antiquæ Romæ, quia ex quo jussit Deus principaliter nos imperare, dum voluissent multoties quidam motionem-facere de verbis, de quibus est contentio pro dogmate pietatis, inter partes tam sanctæ vestræ Ecclesiæ, quamque hujus sanctæ magnæ Dei Ecclesiæ, ut ambigerent; et hoc prohibuimus fieri, tempore non admittente, cognoscentes quod ex particulari contentione non solum unitas fieri non posset, sed magis malum accessoret. Et licet animo doleremus, ultra omnem dolorem, tam pro exprobratione quæ nobis ob hoc ab inimicis inferebatur, et propter ipsam veritatem, quod pontifices secundum vos, et orthodoxus noster populus propter quosdam novitates vocum in schisma incidisset, exultatioque ex hoc fieret impiis et hæreticis, attamen Deo nostro commisimus ipso pro nobis potiora providente, et dum ejus benignitas jussit correctionem hujus rei fieri, tunc nobis condoscere opportunitatem temporis ad generalem collectionem sciendam utrarumque sedium, quatenus considerantibus eis definitiones sanctarum quinque synodorum et editiones sanctorum probabilium Patrum, satisfacerent sibi metipsis, et convenirent in uno ore, unoquoque corde, ad glorificandum honorificum nomen Dei nostri. Sed quoniam sicut homines cogitamus, sicut autem jubet Deus, omnia perficit; ipse enim novit futura et quæque nobis expediunt, d sic ei placitum est, ut ad effectum perducantur. Cognoscere facimus vestram paternam beatitudinem, quod dum ordinatus esset Theodorus sanctissimus et beatissimus patriarcha a Deo conservandæ hujus nostræ regni urbis, suggessit nostræ serenitati suspectum se esse, dirigere consueta synodica ad vestram paternam beatitudinem, ne forsitan non recipiantur, sicut et sub prædecessoribus ejus patriarchis factum est.

^a In Græco et in vetustis editionibus, *Domnum*. HARD.

^b Qui vulgo *Donus* appellatur. ID.

^c Anno Christi 678.

^d In Græco, sicut ei placitum est, ad effectum perducere. HARD.

Sed quia magis prævidit adhortatoriam epistolam facere ad vestram paternam beatitudinem, quam et direxit: ejus per omnia scientiam habet vestra paterna beatitudo, et non prævidimus, per præsentem nostram piam sacram, de hujusmodi epistola uti multiloquio. Sed postquam directa est eadem epistola ad vestram paternam beatitudinem, interrogavimus eundem sanctissimum et beatissimum patriarcham, et Macarium sanctissimum et beatissimum patriarcham civitatis Theopolitanz, quænam esset difficultas quæ pervenerat inter vestram paternam beatitudinem seu vestram apostolicam sedem, et ipsos, olim omnibus expletis, quæcunque sunt de immaculata nostra et incommutabili Christianorum fide, tam per doctrinam sanctorum apostolorum, quamque per diffinitiones sanctarum quinque synodorum, et doctrinam sanctorum ac probabilium Patrum, et omnibus hæresibus jam manifestatis atque condemnatis et nullo deinceps remanente modo quo possit divisio aut schisma sanctæ et immaculatæ nostræ fidei inferri: satisfecerunt nobis iidem ipsi sanctissimi patriarchæ, quod verba quædam novitatis intromissa sunt, aliquibus quidem ex imperitia hæc introducuntibus, aliquibus vero incongrue scrupulis incomprehensibilia opera Dei: et quia, ex quo hæc verba moveri cœperunt et usque hactenus ultraque sedes inter se minime convenerunt, ut inquirentes sibimet satisfacerent pro veritate. Propter viles igitur inquisitiones non sit infinita contentio, ne nobis insultent pagani et hæretici, neque in nobis usquequaque locum accipiant semina adversarii. Cadens namque ab humano genere, quod ei serviebat, et confusus per apparitionem Domini nostri, propterea non quiescit hæc ad suam consolationem facere. Sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi, veri Dei nostri, etiam in his confundatur per studium vestræ paternæ beatitudinis, et secundum quod scriptum est deponentibus nobis omnem zelum et omnem contentionem omnemque invidiam, veritati concurramus. Veritas enim Deo chara est; et secundum Domini vocem, quicumque voluerit omnium primus esse, sit omnium minister (Matth. xii). Et iterum dictum est: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem* (Joan. xiii). Postquam igitur tempus non recipit perfectam congregationem fieri, adhortamur vestram paternam beatitudinem per præsentem nostram piam sacram, dirigere viros utiles ac modestos, notitiam habentes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, et peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, indutos personam vestræ apostolicæ sedis, ejusque concilii deferentes et libros qui oportent proferri: et omnem auctoritatem habentes; quatenus convenientes cum hic posito sanctissimo ac beatissimo patriarcha, et Macario sanctissimo patriarcha Theopolitanz civitatis, perscrutentur cum omni mansuetudine et modestia, et per gratiam sancti Spiritus veritati insistere et consentire, munitionem habentibus eis qui huc advenierint ex parte sedis vestræ, per præsentem no-

A γίνονται, καθὼς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατριάρχων γεγόνασιν· ἀλλ' ὅτι μᾶλλον συνείδε προτρεπτικῆ ἐπιστολῇ χρῆσασθαι πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα, ἢ τὰ καὶ ἔστειλε, καὶ ταύτας ἐν εἰδήσει πάντως γέγονεν ἡ ὑμέτερα πατρικὴ μακαριότης· καὶ οὐ συνείδομεν διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν εὐσεβοῦς σάκρας περὶ τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς πολυλογίᾳ χρῆσασθαι. Μετὰ οὖν τὸ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν σταλῆναι πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα, ἠρωτήσαμεν τὸν τε αὐτὸν ἀγιωτάτον καὶ μακαριώτατον πατριάρχην, καὶ Μακάριον τῆς Θεουπόλεως πόλεως, τίς ἡ δυσχέρεια ἡ προβαίνουσα μεταξύ τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος, ἣσιν τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ αὐτῶν ἤδη τετελεσμένων πάντων ὄντων περὶ τῆς ἀνωμότης ἡμῶν καὶ ἀπαρασαλεύτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων ἀποστόλων, διὰ τε τῶν ἐκθίσεων τῶν ἁγίων πέντε συνόδων, καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων ἐκκρίτων Πατέρων, καὶ πασῶν τῶν αἰρέσεων ἧδὴ καὶ τηλαυγηθεῶν καὶ καταργηθεῶν, καὶ μηκέτι ὑπεῖναι τρόπον δυναμένον παρασπασμῶν ἢ σχίσμα τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀνωμότης ἡμῶν περιποιῆσαι πίστιν· καὶ ὑπλογήσαντο ἡμῖν οἱ αὐτοὶ ἀγιώτατοι πατριάρχαι, ὡς ῥήματά τινα καινοφρονῶν εἰσάχθησαν, τῶν μὲν ἐξ ἀνειδησίας ταῦτα εἰσαγαγόντων, ἑτέρων δὲ παρὰ τὸ προσήκον ἐπιζηρηζομένων τὰ ἀκατάληπτα ἔργα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι ἀρ' οὐ ταῦτα ἤρξαντο κνεῖσθαι τὰ ῥήματα καὶ μέχρι τοῦ παρόντος συνελυσις μεταξύ τῶν δύο θρόνων οὐ γίγονεν, ἵνα ἐκζητούντες, πληροφροῖαν ἑαυτοῖς εἰσαγάγῃσι τῆς ἀληθείας. Διὰ οὖν οἰκτρὰ ζητήματα, μὴ γενέσθω ἀτελεστος ἡ ἐρεσχελία, μὴ ἐπιχαρῶσιν ἡμῖν οἱ Ἕλληες καὶ οἱ αἰρετικοὶ· μὴ λάβωσι χώραν ἕως τοῦ παντός τὰ σπέρματα τοῦ ἐναντίου εἰς ἡμᾶς. Ἐκπισῶν γὰρ ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος τῆς λατρευομένης αὐτῶ, καὶ κατασχυνθείς τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν τούτῳ ἄρτι οὐ καύεται ταῦτα πρὸς παραμυθίαν ἑαυτοῦ ποιῶν, ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἐν τούτοις κατασχύνθη διὰ τῆς σπουδῆς τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος, καὶ κατὰ τὸ εἰρημῶν, ἀποτιθεμένων ἡμῶν πάντα ζῆλον καὶ πᾶσαν ἐριδιὰ καὶ πάντα φθόνον τῇ ἀληθείᾳ συνδράμωμεν· ἡ γὰρ ἀλήθεια ἀγαπημένη ἐστὶ τῷ Θεῷ· καὶ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν, ὅστις θέλει πάντων πρῶτος εἶναι, ἔστω πάντων διάκονος. Καὶ πάλιν εἴρηται· Ὅτι ἐν τούτῳ γινώσκονται, ὅτι ἡμεῖς μαθηταὶ ἐστε, ἐν τῷ ἀγαπᾶν ὑμᾶς ἀλλήλους. Ἐπ' αὐτὸν οὖν ὁ χρόνος οὐκ ἐπιδέχεται τελείαν συνάθροισιν γενέσθαι, προτρέπομεν τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν εὐσεβοῦς σάκρας στείλαι ἄνδρας χρησίμους τε καὶ ἐπιεικεῖς, εἶδῃσιν ἔχοντας πάσης θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ πείραν ἀνεπίληπτον κατημέριον δογμάτων, ἐνδεδυμένους τὸ πρόσωπον τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ, ἐπιφερομένους καὶ τὰς βίβλους ἕς δῖον ἐστὶ προαχθῆναι, καὶ πᾶσαν αὐθεντίαν ἔχοντας, πρὸς τὸ εὐρισκομένους μετὰ τῶν ἐνταῦθα, τοῦ ἀγιωτάτου καὶ μακαριώτατου πατριάρχου, καὶ Μακαρίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Θεουπόλεως, ἀνερευνησάμενοι μετὰ πάσης πραότητος καὶ ἐπιεικίας, καὶ τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῇ ἀληθείᾳ ἐπιστῆναι τε καὶ πεισθῆναι, τὸ ἀσφαλές ἐχόντων τῶν καταλαβανόντων ἐκ μέρους τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστο-

ἰκοῦ ἰκόνου διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν εὐσεβοῦς σάρκας. **Α** μὰ τὸν γὰρ Θεὸν παντοκράτορα, οὐκ ἔστι παρ' ἡμῖν ἑτερομέρησις οἰαδῆποτε, ἀλλ' ἰσότητα τοῖς ἀμειότεροις φυλάττομεν, μηδὲως ὑπαναγκάζοντες, ἐν οἰωδῆποτε κίφραλοι τὸς στελλομένους παρ' ὑμῶν ἐν τει, ἀλλὰ πάσης τιμῆς μετὰ καὶ τῆς δεούσης δορυφορίας [Interp. ἰμῆι δωρορορίας] καὶ ἀποδοχῆς ἀξιώσομεν αὐτούς. καὶ εἰ μὴν συμβιβασθῶσιν ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ἰδοῦ καὶ καλῶς· εἰ δὲ μὴ συμβιβασθῶσι, πάλιν μετὰ πάσης εὐλαθείας ἀποστελλομεν αὐτούς πρὸς ὑμᾶς μετὰ ταῦτα ὑπεξερχομένω ἡμῶν τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐπιεικόμενον ἡμῖν, πρὸς ὃ ὠρίστημεν φυλάττειν ἢν παρελάβομεν ἁγίαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, ἐκάστου τῶ ἰδίῳ νοῦ πληροφορομένου, καὶ μέλλοντος ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ἁγίου καὶ φοβεροῦ βήματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Προτρέπεται γὰρ καὶ παρακαλεῖν δι' ἀμῆτα ἐπὶ πάσῃ κατορθώσει τε καὶ ἐνώσει πάντων τῶν Χριστιανῶν, καταναγκάζειν δὲ οὐδαμῶς βουλόμεθα. Τὰ δὲ στελλόμενα παρὰ τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος πρόσωπα οὕτως ὀρίσει· ἐκ μὲν τῆς καλ' ὑμᾶς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, εἰ μὴν ἀρίσκει αὐτῇ, ἐν τρισὶ πρόσωποις ἀρκεσθῆναι· ἐπεὶ καὶ πλείονας ὄσους ἀρίσκει αὐτῇ, ἐκπέμψει. Ἐκ δὲ τῆς συνόδου ἕως δεκαδύο μητροπολιτῶν τε καὶ ἐπισκόπων· ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων Βυζαντιῶν μοναστηρίων ἐξ ἐκάστου μοναστηρίου ἀσθάδας τέσσαρας. Εἰ γὰρ ἐπεδίχετο ὁ χρόνος ὡς προείρηται, καὶ τελείαν συνάθροισιν εἴχομεν παρασκευάσαι γενέσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χρόνος οὐκ ἐπεδίχεται, ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν τῇ ἰδίᾳ βουλήσει προήγαγεν, ὅπερ ἡμεῖς ὑπερετιθέμεθα, ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πάντως κελύμεν τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα μὴ γενέσθαι παρέμποδον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦτους ἀποστελεῖν· οὕτω γὰρ ἐπιζόμεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ὅτι ὁ εὐδοκῆσας κινήθηται τὰ τοῦ κεφαλαίου ἐπὶ τοῦ παρόντος, διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εὐδοκῆσαι ἔχει τούτου φανερωθῆναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐπιστῆναι πᾶντας χωρὶς σχίσματος καὶ ἔριδος τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μίᾳ καρδίᾳ ἀνυμνεῖν πάντας ἡμᾶς τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Παρασιωπῆσαι γὰρ αὐτὸ φοβερὸν ἠήσομεθα, πρὸς τὸ μὴ τὸν λαὸν τὸν προτερχόμενον ἐμασθῆναι ἐν ταῖς ἀγιωτάταις τοῦ Θεοῦ καθολικαῖς καὶ ἀποστολικαῖς ἐκκλησίαις, ἐναντίας ἐμφιλοχωρεῖν ἐνομοίαις, θεωρουνας τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀρχιερέων διάστασιν. Πολλὴν γὰρ ἔστασιν ἡμῖν ἐπόρισαν ὁ, τε ἐγιώτατος καὶ μακαριώτατος τῶν ἐσταυθα πατριάρχης, καὶ Μακάριος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Θεουπόλεως ἐκβαλεῖν Βιταλιανὸν τὸν μακαριώτατον ἐκ τῶν διπτύχων, ῥάσκοντες Ὁνώριον μνημονεῖσθαι ἐν τοῖς διπτύχοις διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας ἡμῶν Ῥώμης. Ἐπεὶ μὴ καταδέχεται τοὺς μετὰ ταῦτα πατριάρχας τῆς εἰρημίνης ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Ῥώμης μνημονεῖν, μέχρις ἂν ἡ συζητήσις καὶ πληροφορία γίνηται τῶν βημάτων τῶν ἀμεισθητουμένων μεταξὺ τῶν ἐκατέρων θρόνων· καὶ εἴθ' οὕτως ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης ἀκολούθως μνημονευθῆ. Ἄλλ' ἡμεῖς τοῦτο οὐ κατεδέξαμεθα, τουτίστι τὸ ἐκδηθῆναι τὸν αὐτὸν Βιταλιανὸν ἐκ τῶν διπτύχων· τοῦτο μὲν, ὡς πᾶσαν ἰσότητα ταροῦντες, καὶ τοὺς ἀμειότερους ὀρθοδόξους ἔχοντες· τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν προσαχθεῖσαν ἡμῖν ἀγάπην παρὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανῶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κινήσεως

A stram piam sacram. Per Deum enim omnipotentem, non est apud nos partis cuiuslibet favor, sed æqualitatem utrisque partibus conservabimus; nullatenus necessitatem facientes in quocunque capitulo eis qui a vobis diriguntur quoquomodo: sed et omni honore, cum competenti munificentia et susceptione dignos eos habebimus. Et si quidem utrique convenerint, ecce et bene: sin autem minime convenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus: de cætero nos excusantes [exuentes] in iudicio Dei imminente nobis, juxta quod constituti sumus servare fidem sanctam et immaculatam quam perceperimus, unoquoque proprio sensu abundante, et rationem reddituro ante sanctum et terribile tribunal Dei nostri. Invitare enim et rogare possumus ad omnem **B** commendationem [emendationem] et unitatem omnium Christianorum, necessitatem vero inferre nullatenus volumus. Personas vero, quæ diliguntur a paterna vestra beatitudine ita decernet: ex vestra quidem sancta Ecclesia (si utique videtur ei) tres personæ sufficiant: quod si et plures, quantæ ei placuerunt, dirigat. De concilio vero usque ad duodecim metropolitas et episcopos. De quatuor vero monasteriis Byzantenis [Byzantinis], ab unoquoque monasterio monachos quatuor. Nam si reciperet tempus, ut dictum est, et perfectam congregationem studuissemus facere, sed quoniam tempus non admittit, Deus autem noster proprio consilio protulit, quod nos differebamus, in hoc tempore per omnia volumus vestram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. **C** Sic enim speramus in ejus benignitate, quoniam qui voluit hujusmodi capitulum moveri in præsentî, per Spiritum sanctum concedere habet, ut veritas clareat, et instruantur omnes sine schismate atque contentione veritatem profiteri. et uno ore unoque corde glorificare nos omnes ejus bonitatem [benignitatem]. Tacere quippe hoc, terribile æstimavimus, ut ne plebs, quæ ut sanctificetur accedit ad sanctus Dei catholicas et apostolicas ecclesias, contrariis cogitationibus occupetur, considerans antistitum adinvicem dissonantiam. Multam enim nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus ac beatissimus patriarcha, quamque Macarius sanctissimus patriarcha Theopoleos, ut ejiceretur Vitalianus beatissimus de **D** diptychis, asserentes Honorium memorari in diptychis, propter honorem apostolicæ sedis antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquiescere, ut memorentur patriarchæ, qui postmodum fuerunt in prædicti sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio et satisfactio proveniat verborum de quibus contenditur inter utrasque sedes, et ita vestra paterna beatitudo consequenter memoretur: sed hoc nos non acquiescimus, id est, ut ejiceretur idem Vitalianus de diptychis, hoc quidem, utpote omnem æqualitatem servantes, et utrosque orthodoxos habentes: hoc autem, et propter collatam nobis claritatem ab eodem Vitaliano, dum superasset, in motione tyrannorum nostro: Sed sic polliciti sumus prædictus

sanctissimis patriarchis, quod per omnia dirigit vestra beatitudo homines qui debeant conquirere cum ipsis; et tunc secundum quod claruerit, perfecta dispositio fiet. Nam ante hoc nullo modo nos acquiescere ut idem beatissimus Vitalianus ejiciatur. Hac cognoscens vestra paterna beatitudo, studeat sequi voluntatem Dei. Sicut enim prædictum est, spem habemus in coronatore nostro Deo, quia dum præviderit super hoc ferventem nostrum affectum, ejus benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes gentium sedabit. Omnem vero concursum venientibus jussimus præbere Theodorum gloriosum patri- cium et exarchum Christo amabilis nostræ Italiæ provinciæ, tam in navi quamque in expensis et omni utilitate eorum; et si necessitas exegerit, etiam caste- latus dromones præbere ad eorum munimen, ut ex omnibus illæsi et sine periculo (Deo cooperante) iidem ad nos perducantur. *Subscriptio.* Divinitas te servet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.

τῶν ἡμετέρων τυράνων. Ἄλλ' ὅτως ὑπεσχόμεθα τοῖς εἰρημίνοις ἀγιωτάτοις πατριάρχαις, ὡς πάντως ἀπο- στελεῖ ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης ἀνθρώπους, τοὺς ἐπιλιοντας συζητῆσαι μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι τῆνικαῦτα τὸ φανερούμενον ἢ τελεία διοικήσεις γίνονται. Ἐπεὶ πρὸ τού- του μὴ καταδέχεται ἡμᾶς τὸν αὐτὸν μακαριώτατον Βιταλιανὸν ἐκβληθῆναι. Ταῦτα γινώσκοντα ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης, σπεύσει ἐξακολουθῆσαι τῷ θελή- ματι τοῦ Θεοῦ. Ὡς γὰρ προεῖρηται, ἐπιβὰ ἔχομεν εἰς τὸν στέψαντα ἡμᾶς Θεὸν, ὅτι ἦνίκα θεωρήσει θερμὴν περὶ τοῦτο εἰς ἡμῶν πρόθεσιν, ἢ αὐτοῦ ἀγαθότης καὶ τοὺς ταραχῶς τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν τῶν ἐθνῶν ἀποκαύσει. Πᾶσαν δὲ σύνδροσον ἐκτελέσασιν τοῖς ἐρχομίνοις πα- ρασχεῖν Θεόδωρον τὸν ἐνδοξότατον πατρικιον καὶ ἐξαρχον τῆς Ἰταλῶν ἡμῶν φιλοχρίστου χώρας, εἰς τε κλοῖον καὶ δαπάνας καὶ πᾶσαν χρεῖαν αὐτῶν· καὶ εἰ ἡ χρεῖα καλίσσι, καὶ καπιλλάτους καράβους παρασχεθῆναι εἰς διάσωσιν αὐτῶν, πρὸς τὸ πάντα ἀβλαβεῖς καὶ ἀκινδύνους εἶ τοῦ Θεοῦ συνεργίῃ ἀποκαταστῆναι πρὸς ἡμᾶς. Ἡ ὑπογραφή. Τὸ Θεῖον φυλάξῃ σε ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἀγιώτατε καὶ μακαριώτατε Πάτερ.

EPITAPHIUM HONORII PAPÆ DONO ROMANO PONTIFICI

ASCRIPTUM A PAPEBROCHIO

(Ex Gruterii Inscriptionibus.)

Pastorem magnum laudis pia præmia lustrant
Qui functus Petri hac vice summa tenet.
Efulgit tumulis nam præsul Honorius istis
Cujus magnanimum nomen honorque manet.
Sedis apostolicæ meritis nam jura gubernans
Dispersos revocat, optima lucra refert:
Utque sagax animo divino in carmine pollens
Ad vitam pastor ducere novit oves.
Historia nam dolum sævo sub scismate fessa,
Ad statuta Patrum teque monente redit
Judaicæ gentis sub te est perfidia victa
Sic unum Domini reddis ovile pium.

C Adtonitum patriæ sollers sic cura movebat
Optata ut populis esset ubique quies.
Quem doctrina potens quem sacra regula vitæ
Pontificum pariter sanxit habere decus
Sanctiloquel semper In te commenta magistri
Emicnere tui tanquam secunda nimis
Namque Gregorii tanti vestigiæ justæ
Dum sequeris cupiens et meritumque geris
Æternæ lucis Christo dignante perennem
Cum Patribus sanctis posside jamque diem
Iis ego epitaphiis merito tibi carmina solvi
Quod Patris eximii sim bonus ipse memor.

ANNO DOMINI DCLXXIX

SANCTUS AGATHO

ROMANUS PONTIFEX.

NOTITIA HISTORICA IN S. AGATHONEM.

(Ex Mansi ampl. Conc. Collect.)

Agatho, ^a natione Siculus, ¹ ex monachis, ^b sedit annos ² duos, menses sex, dies ³ tres. Tantum beni-
VARIANTES LECTIONES.

¹ Cod. Luc. Ex monachis deest. Al. : Forte, exmonachus. — ² Al., tres, menses viii, dies xv. — ³ Cod. Luc., iv.

SEVERINI BINII NOTÆ.

^a Agatho. Constat ex epistola Constantini impera-
toris, quam pridie Augusti, indictione sexta, anno
Domini 678, ad Donum pontificem destinarat, Aga-
thonem ^b Sedit annos duos, menses sex, dies tres. Tribus
annis et mensibus plus minus quinque Agathonem in
sede pontificia sedisse, verius esse constat ex iis quæ
supra